

## **VIII. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення**

УДК: 82-4: 82.111Шек

DOI: <https://doi.org/10.32840/2225-479X.2019.31-32.17>

*Редчиць Іван*  
(Житомир)

### **«Іскриться дух живий і чудодійний», або «Не пензель часу й не перо поета»**

МАЕСТРО ШЕКСПІР! У грудні минулого року я був запрошений Всеволодом Ткаченком, відомим перекладачем, «амбасадором франкомовності в Україні», головою Українського комітету перекладачів, у рідну Національну спілку письменників на засідання «ПРОТЕЮ» ... І схвилюваний від уваги й думок знаних мистців-протейців і виступів доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка Лади Володимирівни Коломієць, доцента, кандидата філологічних наук Віталія Дмитровича Радчука та головного редактора журналу іноземної літератури «ВСЕСВІТ», письменника і шекспірознавця Дмитра Дроздовського, які викладають у виші, я знову повертаюся під сонетне склепіння Храму Поезії, щоб ще раз під гучні литаври зачарованої душі поглянути очима серця на 154 діамантові сузір'я, бо «дух, що тіло рве до бою» невпинно рветься у космічну височінь ...

ШЕКСПІР! Я вперше подумав про нього, коли слухав «П'яту симфонію» Людвіга ван Бетховена і почув,

### VIII. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

як «доля стукає в двері» моєї душі, хоча тоді я й не збагнув ще того поклику, який пролунав у геніальному бетховенському лейтмотиві, що розбурхав, схвилював і наповнив не лише мою душу, а й усе єство, зачаровуючи мене вічною таїною незабгненого мистецтва ... І згодом я написав про це вірш з епіграфом О. Олесь:

Я, як Бетховен, у бурю стою.  
*Олександр Олесь*

*Стою, як Бетховен, у бурю шалену,  
Могутні акорди космічних симфоній  
Пророчо летять над розбудженим краєм,  
Щоб люди почули скрізь дзвони свободи.  
Зриває вітрисько афіші наскоком  
І душі остуджує ревом холодним,  
А очі ворожі, пекучі від злості,  
Пронизують чорно знамена шовкові,  
Впиваються в серце свободи гадючо,  
І смерті бажують моїй Україні...  
Вже скоро – ой скоро! – ця буря затихне,  
І день засміється новий, мов дитина,  
І сонце загляне у кожну світлицю,  
І буде завжди Україна щаслива.  
Стою, як Бетховен...*

*Ти спиш, мій народе?..*

ШЕКСПІР! Магія цього безсмертного імені не дає мені спокою багато літ, а в його сонетах-симфоніях я чую віртуозні пасажі Ференца Ліста й Людвіга Бетховена, мелодійну красу і ніжність божественної музики Фредеріка Шопена й Амадея Моцарта ...

ШЕКСПІР! Нарешті! Та, мабуть, ніколи не озвався б до мене містер Вільям, якби я не зняв перед ним капелюха і не вклонився йому з пошанівком ... О, як довго чекав я цієї благословенної миті, та небеса почули

мене ... Король сонетів повірив мені й заговорив моєю мовою ...

*І землю, й море, бронзу і каміння  
Здолає згодом часу прикра тлінь.  
Як душу вберегти від збайдужіння,  
Її красу й незайману цвітінь?*

ШЕКСПІР! Магія цього безсмертного імені не дає мені спокою багато літ, а в його сонетах-симфоніях я чую віртуозні пасажі Ференца Ліста й Людвіга Бетховена, мелодійну красу і ніжність божественної музики Фредеріка Шопена й Амадея Моцарта...

*Твоя любов понад герби вельможні,  
Цінніша злата і чудових шат,  
Всіх соколів і коней – в миті кожній  
Хвалюся і пишаюся стократ.*

*Як забереш ти все, чим володію,  
Згорьований – навіки я збіднію.*

ШЕКСПІР! Закохавсь я ще замолоду по самі вуха в сонетну форму і підкорений нею, щодня бродив «Зоряними садами» Бориса Тена, бентежно вслухався в дзвінкі рядки сонетів «Із мисливської сюїти» Максима Рильського, був не раз подивований «Рибальськими сонетами», досить частенько милувався та й тепер нерідко милуюся «Сонетами подільської осені» Дмитра Павличка, захоплююся його вершинним «Світовим сонетом» ... І таким чином доля привела мене до великого Барда ... А щоб викликати довіру в його вимогливої Музи, я довго й наполегливо вчився, та й зараз продовжую вчитися залюбки... А тут ще знову долинуло до мене мудре слово Максима Рильського: «Перекладач художнього твору – сам художник. Як такий, він повинен боротись за свою індивідуальність, за свої погляди... Існує думка, що перекладач має право і повинен

перекладати тільки ті речі, які йому внутрішньо близькі, тільки тих авторів, з якими він відчуває себе спорідненим. Взагалі це вірно ...»

ШЕКСПІР! Він увійшов у моє життя неждано, як грім серед ясного неба, як перша весняна гроза, яка озвучує небесними литаврами громовиці півсвіту... Метнувшись йому навстріч, я повністю довірився Слову і схилив перед ним своє збентежене серце ...

86

*То віри його, напнувши сто вітрил,  
І взявши курс, так гордістю іскриться,  
Летить до тебе вище моїх крил,  
Закрив дум лоно, ніби це гробниця?*

*То дух його, безсмертних слів творець,  
Мене позбавив красномовства дару?  
Ні, не віддам я першості вінець,  
До краплі вип'ю сам натхнення чару.*

*Ні він, ні той, хто при ясних свічках  
Йому диктує ревно ті писання, –  
Не переможці й не навіють страх,  
Що спонукав би душу до мовчання.*

*Хвалою ти наповнив ті рядки,  
І випало моє перо з руки.*

ШЕКСПІР! Декілька років тому, перебуваючи у вогненному кратері інфаркту, я думав ночами про те, що незвана гостя ось-ось викосить у моєму саду несходжені, росяні трави, і мій сад заніміє... І, здавалося, що порятунку немає... І тут сяйнула, мов блискавка, тривожна думка: «А як же Шекспір? Невже я більше ніколи не почую, як «доля стукає в двері», як улюблена Муза кличе мене посеред ночі?» ...

ШЕКСПІР! Забрівши у глибоку ріку співтворчості, я більше ні про що не турбувався, чекаючи того священ-

ного вогню, що завше сходив на мене, коли я брався за улюблені сонети-симфонії, з трепетом настроївши припишклу душу ...

87

*Прощай, мій скарбе, я не твій володар,  
Либонь, ти знаєш сам собі ціну:  
Твій привілей – це гідність і свобода,  
Обмежений в правах – несу вину.*

*Чи я вдержу тебе, як ти не схочеш?  
Чим я таке багатство заслужив?  
Я твій патент вертаю неохоче,  
Віддати мушу, як не дорожив.*

*Не знав ціни і жертвував собою,  
Тому так помилявся ти в мені.  
Великий дар я віддаю з лихвою,  
Поцінувавши чари неземні.*

*Я володів тобою в сні ясному, –  
Там був король – ні трону, ні фантому.*

ШЕКСПІР! Знаючи про примхливість своєї Музи, я старався вчасно її вгонобити й догоджав їй вдень і вночі, про себе я зовсім не дбав, боючись, що я помру так і не озвучивши оркестром душі всіх шекспірових симфоній... Ах, доле, доле! Де ж твоє шалене крещендо?...

85

*Моя убога Муза все мовчить,  
А навкруги лунають хвальні оди.  
І пера золоті за миттю мить,  
Змальовують шляхетну силу вроди.*

*Я повен дум, а в інших лиш слова,  
І я «Амін!» вигукую, мов клірик,  
На кожний гімн, бо творить дух дива,  
Такі натхненні, і напрочуд щирі.*

*Тебе всі хвалять, тож і я кажу:*

## VIII. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

*«Це так! Це вірно!» А в душі закови.  
Переступивши тих мовчань межу,  
Плету вінок великої любови.*

*Ти всіх цінуєш за вежі їхніх слів,  
Але почуй душі моєї спів.*

ШЕКСПІР! Як не дивно, в ті часи по Європі лютувала страшна хвороба (сифіліс), яка косила всіх без розбору, і нерідко діти помирили раніше за своїх батьків... Тому так багато в цих сонетах-симфоніях тривожних і болючих нот... Це доля так стукала в двері?...

10

*Стиджу тебе, не любиш ти ще й досі,  
А хвалишся любов'ю багатьох.  
Ти безтурботний, та надійде осінь,  
І відпечалиться душа за двох.*

*Твоя ненависть – найстрашніший ворог,  
І ти завжди пасуєш перед ним.  
Отямся, ще не пізно, бо на порох  
Ти сам зруйнуєш свій чудовий дім.*

*Зміни думки, почуй моє благання!  
Хіба ж ненависть краща за любов?  
Нехай в душі розквітнуть почування,  
Щоб ти усе лихе переборов.*

*Яви себе, в нащадках повторися,  
Щоб рід красою вічною світився.*

ШЕКСПІР! Мені до серця віршоване листування сучасників Поета... За однією з версій, цікаве дослідження петербуржця Сергія Степанова, під іменем Шекспіра, як за таємною завісою, маскувалося троє: граф Ретленд (Роджер Меннерс), його дружина, графиня Ретленд (Єлизавета Сідні, дочка знаменитого сонетаря Філіпа Сідні) та її двоюрідний брат Вільям Гілберт (граф

Пембрук), який надихав їх на це листування... Не зважаючи на те, що з тих пір минуло більше чотирьох століть, я чую їхні проникливі, хвилюючі голоси... О, як мені хочеться увійти до їхнього товариства!..

16

*Але чому, воюючи з тираном,  
Не зміцнюєш ти власних володінь,  
Як Час кривавий затяга туманом,  
Оці безплідні вірші, наче тлінь?*

*Стоїш ти на вершині юних літ,  
А навкруги незаймана природа.  
Їй подаруй палкого серця квіт,  
І зроситься твоя шляхетна врода.*

*І потаємні лінії життя,  
Не пензель часу й не перо поета.  
Торкнуться рис ясного майбуття,  
Вкарбуються, немов рядки сонета.*

*Віддай себе й подобу сотвори,  
Люби життя, в жадабі тій згори.*

ШЕКСПІР! Його слово навічно злилося в моїй душі з невмирущим лейтмотивом з «Героїчної симфонії» ... І просякнутий шекспіровим духом, я продовжую творити, і чую, як його слово вигранює мою думку і водночас наповнює серце й душу високим поетичним світлом... І я знову виходжу на улюблений подіум, щоб зіграти ці симфонії до кінця ...

ШЕКСПІР! Чи можете ви уявити цей світ без нього? Мабуть, ні, і я теж не можу ... Тож послухаймо його, бо він говорить до нас ...

66

*Стомившись від усього, кличу смерть,  
Дивлюсь, як честь в лахмітті ходить зроду,*

## VIII. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

*Нікчемність, бач, у розкоші вся геть,  
Зганьбили віру на очах народу,*

*І почесні – за зраду та олжу,  
І юну цноту в шию – і в повії,  
І досконалість – на ганьби межі,  
І міць, бо влада немічна, хиріє,*

*І Муза ця – на зашморзі язик,  
І глупота, що мудреців повчає,  
І правда, що чіпляють на гаплик,  
І це добро, що злу хвалу співає...*

*Втомивсь я так, що в засвіт би пішов,  
Та самота уб'є мою любов.*

ШЕКСПІР! Дві посестри, британська і українська Музи, змовилися і заманили мене в божественний сад і виплекали в мені душу невтомного садівника, який не проминає жодного деревця поки не огляне його уважним оком ... І, можливо, хтось засумнівається в цьому, а я ні на йотку, бо чую серцем – це Доля... То чи можу я обминути сад, з якого кличуть мене? ... Віват! Віват! І ще раз віват, Маестро Шекспіре! Бо любить душа Святу Трійцю ... Бо спочатку було Слово... І був, і є, і буде Шекспір ...